



ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

Η μάστιγα του λαϊκισμού

Ο λαϊκισμός ήταν πάντοτε εδώ. Στις μεταπολεμικές δημοκρατίες της Δύσης η απίχυσή του ήταν μάλλον περιθωριακή. Τις τελευταίες δεκαετίες, όμως, λαϊκίστικα κόμματα αποσταθεροποιούν το πολιτικό σύστημα. Φέρνοντας στο επίκεντρο της πολιτικής περιθωριακά ιδεολογήματα και μια αντιδημοκρατική πολιτική κουλτούρα και συμπεριφορά.

Δυστυχώς, η άνοδος του λαϊκισμού δεν είναι συγκυριακό φαινόμενο. Είναι απόρροια δομικών προβλημάτων των δυτικών καπιταλιστικών δημοκρατιών. Από τη Βιομηχανική Επανάσταση και μετά κάθε γενιά έβγαζε περισσότερα χρήματα, ζούσε περισσότερα χρόνια και είχε περισσότερο ελεύθερο χρόνο από την προηγούμενη. Αυτό δεν συμβαίνει πια. Στις περισσότερες ανεπτυγμένες δημοκρατίες το μέσο εισόδημα έχει μείνει στάσιμο τα τελευταία 25 χρόνια. Και η οικονομική κρίση προσέθεσε ένα πρωτόγνωρο αίσθημα αβεβαιότητας και ανασφάλειας στους πολίτες για τις μελλοντικές τους προοπτικές. Για τους λαϊκιστές τα οικονομικά κεκτημένα της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού απειλούνται από τα καρτέλ των τραπεζών, σκοτεινά οικονομικά κέντρα μέχρι τους γραφειοκράτες των Βρυξελλών. Αυτοί πρέπει να λογοδοτήσουν για τις οικονομικές ανισότητες, τη χαμηλή κοινωνική κινητικότητα και τη μείωση του βιοτικού επιπέδου. Αυτός ο αριστερόστροφος λαϊκισμός εκφράζεται από τον ΣΥΡΙΖΑ, το Κίνημα Πέντε Αστέρων στην Ιταλία, το Ποντέμος στην Ισπανία και το Ντι Λίνκε στη Γερμανία.

Το δεύτερο ζήτημα έχει να κάνει με τις εθνικές ταυτότητες και τις απειλές που προκύπτουν από τις ανεξέλεγκτες μεταναστευτικές ροές. Αλλά και την εκχώρηση κυριαρχίας σε υπερεθνικούς οργανισμούς. Οι μετανάστες του '50 και του '60 στην Ευρώπη δεν έμειναν απλοί επισκέπτες. Έγιναν μόνιμοι κάτοικοι. Και τώρα, τα νέα μεταναστευτικά ρεύματα απειλούν εκ νέου την εθνική ταυτότητα. Ο δεξιόστροφος λαϊκισμός βρίσκει έδαφος να υποθάψει τον σοβινισμό και την ξενοφοβία. Από τον Φάρατζ στην Αγγλία, τη Λεπέν στη Γαλλία, τον Στράχε στην Αυστρία, τη Χρυσή Αυγή στην Ελλάδα.

Υπάρχει ένα κοινός παρονομαστής και για τις δύο εκφάνσεις του λαϊκισμού. Μια κοινή μεταγλώσσα. Αντισυστημική και κατ' ουσίαν αντικοινοβουλευτική. Το κοινό αφήγημα είναι ότι κάποιες ομάδες, κάποιες μειοψηφίες έρχονται να απειλήσουν τα όποια κεκτημένα, οικονομικά ή εθνικά, του λαού για τους μεν, του έθνους για τους δε. Και για τους δύο εκφραστές του λαϊκισμού, το Κοινοβούλιο, η κυβέρνηση και το κράτος δεν είναι η απάντηση στο πρόβλημα. Είναι το πρόβλημα. Η λύση για τη δημοκρατία είναι μεταρρυθμίσεις παντού. Μεταρρυθμίσεις για ένα πιο αποτελεσματικό κράτος, για ένα πιο δίκαιο φορολογικό σύστημα, για ισότιμη κατανομή του πλούτου. Και η εμβάθυνση της πολιτικής ενοποίησης και της δημοκρατίας στην Ευρώπη. Για ένα νέο σημείο ισορροπίας. Ανάμεσα στις εθνικές ταυτότητες, την πολυεθνική Ευρώπη και τις δημογραφικές και μεταναστευτικές τάσεις.

Ο Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος είναι καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου και πρώην υπουργός της ΝΔ